

ГРАДСКИ НО ОДБОР У УЖИЦУ ЧЕТРДЕСЕТПРВЕ

У великом холу Народне банке у Ужицу неколико столова настављених један на други, низ столица и на њима око 60 до 70 грађана из свих друштвених слојева. У зачељу мирна и чврста физиономија друга Јерковића, команданта Одрета. Његов одмерен глас излаже:

— Другови, пламеном устанка гори читава Србија. Моћни Совјетски Савез привукао је на себе главнину снага фашистичког окупатора. Својим снагама и својом борбом ми ћемо још више ослабити његову онагу и ускорити наше ослобођење. Наши одреди расту из дана у дан и задају све жешће ударце непријатељу. Глотребно је сада формирати једно народно тело које ће читав на род подићи на устанак, око себе окупити све, мобилисати све снаге за фронт и победу. Ту дужност може испунити само народно-ослободилачки одбор. Зато смо и дошли данас да конституишемо један такав одбор. ...

По овом дискусија. Натезање оних који не могу (или неће) да схвате дух и смисао народног устанка. „Зашто народноослободилачки одбор, зашто и даље општина?“ Неколико реакционарних предлога вешто завијених демократским фразама, па најзад одлука слободарског Ужица: 26. септембра 1941. године створен је први народноослободилачки одбор у округу и то у самој Ужицу. 36 радника, ситних занатлија, један интелектуалац и једна жена заветовали се тога дана да ће своје дужности часно испунити.

Проблеми и тешкоће на сваком кораку. Град отсечен, гладан, без хлеба, без огрева. Потребе фронта све веће, дужности позадине све шире. 36 људи, који никада ниоу били носиоци власти усред свих ових тешкоћа, носе је озбиљно и мушки заједно са чРтавим народом. Проблеми се брзо решавају. Питање хлеба престаје бити проблем за војску и за становништво. Мобилизација се одвија прилично успешно упркос саботерске акције четника Драже Михаиловића. Купе се прилози за болнице, организује се предење вуне, плетење чарапа и џемпера, шивење веша и одела. Парола „Све за фронт — све за победу“ упија се све дубље у срце сваког родољуба.

Првих дана октобра отварају се две мензе у којима преко две хиљаде лица свакодневно бесплатно добија по два скромна

оброка јела, меса и хлеба. Организује ее шмрока помоћ издржавања рањених у овдашњој болници.

Примером Ужица полазе еви ослобођени градови и села нашег ослобођеног округа. Свуда се формирају органи устаничке власти — НО одбори. Они се користе скромним искуством НО одбора у Ужицу. Сваке суботе сељаци из општинских одбора са друшвима из Ужица одржавају заједничке састанке и саветовања. Бескрајни низ сељака и сељанки из ужичког среза прође сваке суботе кроз градски НО одбор, остављајући тамо своје прилоге: чарапе, рукавице, грубе сељачке кошуље, цемпере, млеко, сир, кајмак, воће итд, „Ово је и за мог сина који је са вама, за све вас — говорила би смелсурана уста старице која је премрзлим рукама дршила завежљај са поклонима за борце, за свога сина, за сав народ...

На читавој ослобођеној територији формиран су у свим општинама НО одбори. По ослобођењу Пожеге од четничко-недићевске гамади, састаје се 12. новембра у Ужицу Окружна скупштина на којој је присутан секретар Главног НО одбора за Србију — друг Петар Стамболић. Он нама износи значај НО одбора и каже „Као што високо дрво држи на себи огроман број грана и граница и бескрајно много лишћа, тако и наши НО одбори морају око себе окупити читав народ, и старо и младо". 12. новембра изабран је Окружни НО одбор, коме је на челу, као председник био старина из села Злакусе Брана Павловић, који је касније пао жртвом крваве четничке каме.

Широко постављени НО одбори убрзо су стекли огроман утлед и поверење читавог народа. Иницијативом и залагањем одбора по селима успело је да се обраде имања свих заробљеника и мобилисаних којима нико није имао да обради. Ови устанички одбори, чији је основни задатак у то доба био помоћ и издржавање фронта, мобилизација у корист фронта, нису пренебрегли ни своје дужности према народу у позадини. Из својих невероватно скромних средстава пружили су одбори тада народу најскромнију количину шећера, гаса итд., а народ се зато обилно одуживао својој војсци, својим партизанима.

Иако је кратак био период њиховог слободног развоја народноослободилачки одбори у нашем округу још у 1941. години отпочели су прерастати из органа борбе у праве одборе народне власти. Градски народноослободилачки одбор у Ужицу својом одлуком регулише плаћање дугова и плаћање откупа за станове, наређујући одлагање ових плаћања за два месеца. Ова се одлука убрзо протегла на читаву ослобођену територију. Једнообразно за читав округ регулише се редован 15-то дневни излазак лекара у села и бесплатан преглед народа. Донете су и примењиване једнообразне откупне цене жита, кромпира, меса и др., тако да привредни живот у то доба нимало није застајао. Читав низ молби, жалби и предлога по најразноврснијим питањима, којим су се нај-

шири слојевл иарода обраћали НО одборима, најбоље нам показује како је народ брзо осетио НО одборе као своје одборе, праве и једине представнике власти, власти какву наш народ до тада никада није имао. Још на почетку устанка народ је заволео своју нову власт, слободољубиву, заиста демократску, није је могао за боравити ни у доба најжешћег окупаторског и издајничког терора, сачувао је у најсветлијој успомени, да је у 1944. години поново прихвати прошири изгради у својој слободној домовини демократској федеративној Југославији.

(Из листа „Вести“ од 7. јула 1945).

Мишо КОВАЧЕВИЋ